

Polityka klimatyczna na agendzie UE

Co nas czeka?

AUTOR

Robert Tomaszewski
szef działu energetycznego
Polityka Insight

KONSULTACJA EKSPERCKA

Krzysztof Jodłowski

REDAKCJA

Anna Chyckowska

PROJEKT GRAFICZNY

Urszula Dubiniec

**FULL
BEAM**

Partnerem raportu jest Full Beam Media.
Polityka Insight dołożyła wszelkich starań, by opracowanie było bezstronne i obiektywne.
Wszelkie prawa zastrzeżone.

Full Beam Media to niezależna organizacja opracowująca kampanie, w ramach finansowania charytatywnego, w oparciu o analizę danych, opracowane strategie i komunikację prowadzoną na różnych platformach. Tematyka kampanii zogniskowana jest wokół takich zagadnień jak zmiany klimatyczne, transformacja energetyczna i zrównoważony rozwój. Współpracują z odbiorcami na całym świecie, tak by angażować ich i tworzyć pozytywne zmiany w kluczowych dla organizacji obszarach.

**POLITYKA
INSIGHT**

Polityka Insight to źródło wiedzy o polskiej i europejskiej polityce oraz gospodarce dla liderów biznesu, decydentów politycznych i dyplomatów. Od 11 lat dostarcza swoim odbiorcom serwisy analityczne dostępne w abonamentach, przygotowuje raporty i prezentacje na zlecenie polskich i międzynarodowych instytucji oraz organizuje debaty i konferencje. Analityków i analityczki Polityki Insight można usłyszeć w regularnie publikowanych autorskich seriach podcastowych, m.in. Nasłuchu i Energii do zmiany.
www.politykainsight.pl

Warszawa, wrzesień 2024 roku

Spis treści

WSTĘP	4
<hr/>	
Ekonomia: odbudowa konkurencyjności	6
<hr/>	
Bezpieczeństwo: energetyczna niepodległość	12
<hr/>	
Społeczeństwo: transformacja musi się opłacać	18
<hr/>	
PODSUMOWANIE	25

Wstęp

Europa jest najszybciej ocieplającym się kontynentem w skali globu. Od lat 80. średnia temperatura rośnie tu dwa razy szybciej niż w innych częściach świata. Zmiany klimatu uderzają szczególnie mocno w europejską gospodarkę. Coraz częstsze susze, pożary i powodzie unaoznaczają skalę kosztów, jakie niesie za sobą globalne ocieplenie.

Geopolityczne położenie Europy uległo pogorszeniu. Agresja Rosji na Ukrainę, zaostrzające się relacje gospodarcze z Chinami oraz perspektywa powrotu Donalda Trumpa do Białego Domu sprawiają, że bezpieczeństwo w wymiarze militarnym i ekonomicznym staje się kluczową kwestią dla europejskich stolic i Brukseli.

Ceny energii w Europie pozostają dwukrotnie wyższe niż w USA czy Chinach. W konsekwencji firmom trudno się utrzymać, a część z nich – zwłaszcza w przemyśle – rozważa zamykanie fabryk i przenosiny poza Wspólnotę. Jednocześnie badania społeczne pokazują, że choć ludzie chcą uzyskać korzyści z dekarbonizacji, obawiają się kosztów, jakie będą musieli ponieść wskutek jej wdrożenia. Staje się to pożywką dla sił antysystemowych.

Europa nie odwróci się od transformacji energetycznej. W czerwcowych wyborach do PE Europejczycy chętniej niż w poprzednich latach głosowali na ugrupowanie prawicowe kontestujące ambitną politykę klimatyczną, niemniej władze w instytucjach unijnych nadal będzie sprawować triumwirat chadeków, socjalistów i liberałów, którzy popierają agendę Europejskiego Zielonego Ładu.

Europa osiągnęła ogromny sukces dzięki dekarbonizacji. Transformacja rozerwała związek między wzrostem ekonomicznym i wzrostem emisji. Dzięki unijnej polityce klimatycznej od 1990 r. emisje CO₂ w krajach UE zmalały łącznie o 32,5 proc., przy wzroście PKB o 66 proc. W tym czasie chińska gospodarka wzrosła 14-krotnie, zwiększając emisje 5-krotnie, a amerykańska urosła dwukrotnie i utrzymała swój poziom emisji.

Kontynuacja transformacji leży w interesie Europy. Zaproponowana przez KE redukcja emisji o 90 proc. do 2040 r. pozwoli zmniejszyć liczbę przedwczesnych zgonów spowodowanych zanieczyszczeniem powietrza z 466 tys. rocznie w 2015 r. do 196 tys. rocznie w 2040 r., a także zredukować związane z tym koszty z około 1,7 bln euro w 2015 r. do 670 mld euro w 2040 r. Same gospodarstwa domowe mogą zaoszczędzić na tym do 449 mld euro w perspektywie 2040 r.

Węgiel coraz bardziej ciąży polskiej gospodarce. Już teraz Polska mierzy się z jednymi z najwyższych cen energii elektrycznej w hurcie w Europie, na co wpływa najwyższa w UE emisyjność krajowej energetyki. Obecnie, by w Polsce wyprodukować jedną MWh prądu, trzeba wyemitować 810 kg CO₂. W Niemczech wskaźnik ten wynosi 310 kg, a we Francji zaledwie 20 kg. Mimo to narracja o korzyściach wynikających z transformacji przegrywa z antyklimateczną retoryką. W Polsce poparcie dla osiągnięcia neutralności klimatycznej spadło w ciągu ostatnich trzech lat o połowę, do 25 proc.

Najbliższe lata zadecydują o dalszej trajektorii europejskiej transformacji. Zbliżająca się polska prezydencja w Radzie UE będzie czasem decyzji w sprawie celu klimatycznego UE na 2040 r. oraz początkiem rozmów o nowym budżecie Wspólnoty na lata 2028–2034. Niniejsze opracowanie stanowi diagnozę etapu transformacji energetycznej w UE i Polsce. Pokazujemy korzyści, jakie możemy uzyskać dzięki dokończeniu dekarbonizacji w sferze ekonomicznej i geopolitycznej, ale też zagrożenia związane ze zbyt szybkim tempem zmian.

Ekonomia: odbudowa konkurencyjności

Unia Europejska jeszcze jest globalnym liderem w produkcji energii z OZE. W 2023 r. odnawialne źródła odpowiadały za 44 proc. produkcji energii elektrycznej w krajach Wspólnoty. Dla porównania: w Chinach było to 30 proc., a w USA 22 proc.¹. Ogłoszony w grudniu 2019 r. Europejski Zielony Ład jest kluczową agendą rozwoju UE – ma uniezależnić ją od importu paliw kopalnych i stać się motorem modernizacji gospodarki. Z kolei osiągnięcie neutralności klimatycznej przez UE do 2050 r. jest zobowiązaniem prawnym – w 2021 r. zapisano go w Europejskim Prawie Klimatycznym. Nie odbędzie się to bez przeszkód.

Transformacja¹ energetyczna stała się dla UE wehikułem do budowy ekonomicznej niezależności od importu paliw kopalnych. Tylko w 2023 r. w UE oddano do użytku 56 GW mocy w instalacjach fotowoltaicznych i 17 GW w farmach wiatrowych, a wysoka produkcja energii z OZE pozwoliła ograniczyć konsumpcję gazu i węgla odpowiednio o 15 i 26 proc.².

Dekarbonizacja umożliwiła też rozerwanie związku między wzrostem ekonomicznym i wzrostem emisji. W gospodarkach opartych na paliwach kopalnych wzrost PKB jest możliwy tylko dzięki większej produkcji gazów cieplarnianych. Tymczasem dzięki unijnej polityce klimatycznej od 1990 r. emisje CO₂ w krajach UE zmalały łącznie o 32,5 proc., przy wzroście PKB o 66 proc. Pod tym względem Europa dokonała największego postępu na tle innych rozwiniętych gospodarek.

Obecnie narzędziem realizacji klimatycznych ambicji UE jest „**Fit for 55**”, czyli zaprezentowany w lipcu 2021 r. przez Komisję Europejską pakiet zmian w przepisach, który ma umożliwić Wspólnocie osiągnięcie redukcji emisji CO₂ o 55 proc. do 2030 r. w stosunku do poziomu z 1990 r. Pakiet zmienia paradygmat transformacji energetycznej w UE. Dotąd ograniczała się ona do energetyki i przemysłu, ale „Fit for 55” ma na celu objęcie transformacją całej gospodarki, w tym sektorów, które do tej pory nie musiały się dekarbonizować, np. transport czy ogrzewnictwo budynków.

UE oparła swoją politykę klimatyczną na budowie kompleksowego systemu regulacji, którego najważniejszym elementem jest **system handlu emisjami ETS**. Zmusza on podmioty emitujące CO₂ do kupowania specjalnych certyfikatów, których cena z biegiem lat jest coraz wyższa. To najskuteczniejszy model dekarbonizacji, choć jego skutkiem ubocznym jest wzrost cen energii w sektorach lub krajach, które się wolno dekarbonizują i wciąż są uzależnione od paliw kopalnych. W konsekwencji rośnie ryzyko tzw. ucieczki emisji (*carbon leakage*)³. Od 2012 do 2023 r. w ramach EU ETS sprzedano uprawnienia do emisji o wartości 150 mld euro, które państwa członkowskie – zgodnie z europejskim prawem – powinny były przeznaczyć na cele klimatyczne⁴.

Inwestowanie w transformację energetyczną stało się nie tylko sposobem na obniżanie emisji i walkę z kryzysem klimatycznym, ale przede wszystkim sposobem na stymulację gospodarek mierzących się z kryzysem, pandemią czy skokiem inflacji.

1 Ember Climate, Zmiana kursu: Polska energetyka w 2023 r.: <https://ember-climate.org/pl/insights/in-brief/zmiana-kursu-polska-energetyka-w-2023-r/> [dostęp: 09.09.2024]

2 European Commission, Impact Assessment Report, 6.02.2024, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:6c154426-c5a6-11ee-95d9-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF [dostęp: 09.09.2024]

3 Takie ryzyko ma mitygować graniczny podatek węglowy (Carbon Border Adjustment Mechanism – CBAM). Nakłada on opłaty za emisję również na towary producentów spoza UE. Prowadzi to do wyrównania konkurencyjności unijnych producentów sprzedających na wewnętrznym rynku z producentami z państw trzecich, chcącymi eksportować swoje produkty do UE.

4 European Commission, Impact Assessment Report

Pandemia COVID-19 oraz późniejszy kryzys energetycznych i rosyjska agresja na Ukrainę w 2022 r. zachwiały pozycją Unii. Największy cios spadł na Niemcy, ekonomiczny silnik kontynentu, którego wzrost ekonomiczny i ekspansja eksportowana przez lata oparte były na tanim gazie z Rosji. Odcięcie dostaw surowca wpędziło tamtejszy przemysł w kryzys. Odpowiedzią obecnej niemieckiej koalicji jest gwałtowne przyspieszenie rozwoju OZE, z celem 80 proc. na rok 2030, które jednak nie przyniosło jeszcze dostatecznie dużych efektów.

Kryzys energetyczny uderzył też w gospodarstwa domowe. Tylko w 2022 r. 16 proc. europejskich konsumentów doświadczyło trudności z opłaceniem rachunków za energię, a 71 proc. z nich musiało zmienić nawyki, by energię oszczędzać. Problem ubóstwa energetycznego (mierzonego jako niezdolność do zapewnienia odpowiedniego komfortu cieplnego) pogłębił się i dotknął 9,3 proc. ludności UE, czyli około 40 mln osób, wobec 30 mln w 2021 r.⁵. Jednocześnie Europa zaczęła odczuwać rosnącą presję ze strony swoich zagranicznych partnerów. USA i Chiny wdrożyły ambitnie polityki w zakresie przyspieszenia transformacji energetycznej, ale skupiły się przy tym na rozwoju własnej bazy przemysłowej.

Nowe wyzwania wymusiły na UE przewartościowanie priorytetów energetycznych. Wspólnota postawiła na ratowanie gospodarek przed kryzysem, a także wdrażanie mechanizmów chroniących odbiorców przed wysokimi cenami energii. Ogłoszony w 2022 r. plan REPowerEU założył takie przyspieszenie rozwoju OZE, by już w 2027 r. wyzwolić Europę z zależności od importu węgłowodorów z Rosji. Udział rosyjskiego gazu rurociągowego w imporcie do Unii spadł z ponad 40 proc. w 2021 r. do 8 proc. w 2023 r. W tym czasie z powodzeniem udało się dokończyć przejście zdecydowanej większości elementów z „Fit for 55”, tworząc regulacyjną podstawę do dalszego przyspieszenia transformacji.

Europejska polityka klimatyczna z narzędzia realizacji gospodarczych ambicji Unii stała się narzędziem realizacji geopolitycznych interesów Europy.

Wyznaczenie nowego celu redukcji emisji na 2040 r. będzie jednym z kluczowych zadań dla unijnych instytucji w 2025 r. Zgodnie z szacunkami samej KE 90-procentowa redukcja emisji do 2040 r. wymusi niemal zupełną eliminację paliw kopalnych w europejskiej elektroenergetyce do końca lat 30. XXI w. W praktyce oznacza to odejście od węgla, ale też zmniejszenie roli gazu. Wszystkie emisyjne elektrownie, które pozostaną w ruchu w 2040 r., będą musiały być wyposażone w instalacje wychwytu i magazynowania CO₂. Gra jest warta świeczki. Samo ograniczenie emisji o 90 proc. do 2040 r. pozwoli zmniejszyć liczbę przedwczesnych zgonów spowodowanych zanieczyszczeniem powietrza z 466 tys. rocznie w 2015 r. do 196 tys. rocznie w 2040 r., a także zredukować związane z tym koszty z około 1,7 bln euro w 2015 r. do 670 mld euro w 2040 r.⁶

5 Komisja Europejska, Sprawozdanie na temat stanu unii energetycznej na 2023 r., 24.10.2023, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b27b8b93-725d-11ee-9220-01aa75ed71a1.0008.02/DOC_1&format=PDF [dostęp: 09.09.2024].

6 European Commission, Impact Assessment Report.

Dla powodzenia transformacji energetycznej kluczowe będzie utrzymanie niskich cen energii dla biznesu i odbiorców domowych.

Samo wdrożenie pakietu „Fit for 55” może obniżyć rachunki za energię gospodarstw domowych o jedną czwartą do 2030 r., przy spadku cen w hurcie o 7 proc. (porównując z poziomem z 2020 r.). Do 2035 r. redukcja rachunków może wynieść dwie trzecie przy spadku cen hurtowy o 12 proc.⁷. Warunkiem jest jednak niemal pełna dekarbonizacja sektora energetycznego w UE, czyli odejście od węgla do końca obecnej dekady i zredukowanie wykorzystania gazu do minimum. Do tego konieczne będzie radykalne zwiększenie udziału pomp ciepła w sektorze ciepłowniczym, samochodów elektrycznych w transporcie oraz trzykrotne przyspieszenie termomodernizacji budynków w latach 30.

Osiągnięcie takiego tempa transformacji może okazać się niemożliwe ze względu na brak możliwości taniego i niemisyjnego bilansowania funkcjonowania systemów energetycznych. Wyzwaniem będzie też mobilizacja odpowiednich środków finansowych. Jednak sama perspektywa osiągnięcia ogromnych oszczędności poprzez odchodzenie od paliw kopalnych daje jednoznaczne korzyści. Gospodarstwa domowe w krajach Unii mogą zaoszczędzić do 449 mld euro w perspektywie 2040 r.⁸.

Ekspansja OZE i źródeł bezemisyjnych będzie ograniczać presję na wzrost cen energii.

Pomoc z europejskich środków otrzymają odbiorcy najbardziej narażeni na skutki szybkiego odchodzenia od paliw kopalnych. Chodzi np. o mieszkańców wsi lub gospodarstw domowych zagrożonych ubóstwem energetycznym, który ucierpią wskutek wdrożenia w 2027 r. systemu ETS2. Mechanizm ten ma obciążyć kosztami emisji CO₂ transport drogowy i budownictwo⁹. Środki będą wypłacane ze Społecznego Funduszu Klimatycznego (SFK), którego budżet wyniesie 65 mld euro i będzie zasilany ze sprzedaży uprawnień do emisji w ramach nowego systemu, a przydział dla Polski w scenariuszu bazowym wyniesie 11,4 mld euro, czyli 18 proc. całości. Do tej sumy należy dodać wkład krajowy na realizację działań wspieranych przez Fundusz (25 proc. kosztów działań), co zwiększa całą sumę do ponad **15 mld euro** – tyle w latach 2026–2032 ma zostać wykorzystane na osłonę narażonych grup oraz na inwestycje w zeroemisyjne rozwiązania.

7 Strategic Perspectives, Forging Economic Security and Cohesion in the EU, 11. 04. 2024, <https://strategicperspectives.eu/report-forging-economic-security-and-cohesion-in-the-eu/> [dostęp: 09.09.2024].

8 Ibidem.

9 Nową daninę zapłacą producenci paliw, którzy będą przenosić zwiększone koszty na odbiorców. W efekcie ceny paliw w pojazdach (benzyny, diesla) i ogrzewnictwie domowym (gaz, węgiel) zaczną rosnąć.

Perspektywa Polski

Dla Polski transformacja jest jedynym sposobem na zachowanie konkurencyjności gospodarki. Polska już teraz mierzy się z jednymi z najwyższych cen energii elektrycznej w hurcie w Europie. Po ośmiu miesiącach 2024 r. średnia hurtowa cena energii elektrycznej w Polsce wyniosła prawie 90 euro za MWh i była o jedną czwartą wyższa niż średnia dla UE¹⁰.

Na wysokie ceny energii w Polsce wpływa głównie wysoka emisyjność krajowego sektora energetycznego, która jest wciąż najwyższa w Europie. Obecnie, by w Polsce wyprodukować jedną MWh prądu, trzeba wyemitować 810 kg CO₂. Dla porównania w Niemczech to średnio 310 kg, a we Francji zaledwie 20 kg.

Presję związaną z rosnącym kosztem emisji odczuwa coraz bardziej krajowa energetyka. Od 2018 r. wydatki pięciu największych polskich firm energetycznych (PGE, Tauronu, Enei, Energi i ZE PAK-u) na zakup uprawnień do emisji CO₂ wzrosły ponad 10-krotnie: z 3,6 mld do 37,4 mld zł. Łącznie w latach 2018–2023 pięć największych spółek energetycznych wydało na dwutlenek węgla 106,5 mld zł¹¹. Dla porównania wpływy z podatku osób fizycznych PIT wyniosły w zeszłym roku 91,7 mld zł.

Koszty transformacji energetycznej w Polsce będą niższe niż utrzymanie *status quo* opartego na paliwach kopalnych.

Wyhamowanie transformacji miałyby fatalne skutki dla polskiej gospodarki. Według szacunków Polskiego Instytutu Ekonomicznego (PIE) pozostanie przy węglu doprowadziłoby do wzrostu cen energii elektrycznej na rynku hurtowym w latach 2030–2060 nawet o 120 proc., w porównaniu do scenariusza przyspieszonego rozwoju OZE¹². Oznacza to, że **koszty transformacji będą niższe niż utrzymanie status quo opartego na paliwach kopalnych**. PIE szacuje, że całkowity koszt dekarbonizacji w oparciu o OZE w Polsce wyniesie 1750 mld zł do 2060 r., wobec 2144 mld zł przy utrzymaniu funkcjonowania energetyki węglowej¹³.

10 Droższa niż w Polsce energia elektryczna w hurcie była na kontynencie tylko we Włoszech (95–98 euro/MWh), gdzie system energetyczny w ponad 45 proc. bazuje na gazie. Najtaniej było na północy Norwegii i Szwecji (32–39 euro), gdzie taną energię dostarczają głównie hydroelektrownie, oraz we Francji (44 euro), gdzie bezemisyjne źródła – atom i OZE – odpowiadają za 90 proc. miksu energetycznego. Ceny prądu są obecnie prawie dwukrotnie niższe niż w kryzysowym 2022 r., gdy za jedną MWh trzeba było zapłacić średnio 166 euro – ale porównywalne do poziomu z 2021 r., gdy średnia cena MWh prądu w Polsce kosztowała około 87 euro. (Energy-Charts)

11 <https://www.politykainsight.pl/gospodarka/energetyka/2268585,1,jak-co2-obciaza-energetyke.read>

12 Juszczyk, A., Pilszyk, M., Miniszewski, M., Kania, K., Tomasiak, T., Wiącek, M. (2023), Koszty braku dekarbonizacji gospodarki, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa.

13 Sama dekarbonizacja ma także pozytywny wpływ na rozwój gospodarki – każde euro przeznaczony na OZE oznacza około 150 proc. zysku dla gospodarki, trzykrotnie więcej niż w przypadku inwestycji w obszarze paliw kopalnych. Pozwala też ograniczyć subsydia dla paliw kopalnych. W Polsce tego rodzaju wsparcie pochłonęło 0,3 proc. PKB w 2021 r.

Bezpieczeństwo: energetyczna niepodległość

UE jest już niemal niezależna od importu paliw z Rosji. Od lutego 2022 r. wspólnota całkowicie wycofała się z importu węgla, ograniczyła import ropy naftowej i paliw o 90 proc., a gazu ziemnego o 75 proc. Jednocześnie udział bezemisyjnych źródeł w produkcji energii elektrycznej wzrósł z 60 proc. do rekordowych 67 proc. Zagrożeniem są jednak Chiny.

UE uniknęła większych zakłóceń w dostawach energii, ale zbudowała nowe zależności od dostawców węglowodorów z Zatoki Perskiej oraz Stanów Zjednoczonych, co w długiej perspektywie może mieć negatywny wpływ na konkurencyjność europejskiej gospodarki, choćby ze względu na zmienność cen gazu skroplonego LNG czy ropy. Tylko w 2023 r. kraje UE wydały ponad około 370 mld euro na import węgla, gazu i ropy.

Utrzymująca się zależność od paliw kopalnych generuje też **ryzyka geopolityczne** związane z koniecznością zachowania drożności na szlakach żeglugowych. Kraje UE zużywają rocznie około 430 mln ton ropy, z czego niemal cały surowiec trzeba dostarczyć na kontynent tankowcami. Aby było to możliwe, konieczne jest około 1430 kursów tankowców VLCC (Very Large Crude Carrier), które są w stanie przewieźć 2 mln baryłek ropy (około 300 tys. ton). Do tego należy doliczyć konieczność przetransportowania morzem około 120 mld m³ gazu LNG oraz 100 mln ton przetworzonych paliw (benzyny i oleju napędowego), co wymaga zaangażowania kolejnych setek wyspecjalizowanych statków. Tankowce i metanowce muszą pokonać długą trasę – przepłynąć m.in. przez kanał Sueski, cieśninę Ormuz czy też Bab al-Mandab, czyli cieśninę pomiędzy Afryką i Półwyspem Arabskim. Wszystkie te szlaki wodne można łatwo zablokować.

Przykładowo w marcu 2021 r. 400-metrowy kontenerowiec Ever Given stanął w poprzek Kanału Sueskiego, blokując najważniejszą przeprawę żeglugową między Europą i Azją na sześć dni. Spowodowało to poważne skutki dla światowego handlu – poprzez Suez przepływa 10 proc. dostaw światowej ropy i 8 proc. gazu LNG¹⁵. Straty gospodarcze szacowane dla UE wyniosły 73 mld dol.¹⁶. Bab al-Mandab, czyli tzw. Wrota Łez, obecnie są zaś miejscem aktywności bojowej jemeńskich rebeliantów Huti, którzy atakują statki handlowe. W sierpniu uderzyli oni w grecki tankowiec przewożący 150 tys. ropy, którego wielodniowy pożar mógł zakończyć się katastrofą ekologiczną. Jeszcze większe konsekwencje miałyby zablokowanie Ormuzu np. wskutek wybuchu otwartego konfliktu między Izraelem i Iranem – poprzez tę cieśninę w Zatoce Perskiej przepływa 20 proc. światowej ropy i 30 proc. LNG.

Poza metanowcami gaz do Europy jest dostarczony przez podmorskie gazociągi, których łączna długość przekracza 28 tys. km. Tą drogą do UE dociera blisko połowa zużywanego gazu (około 200 mld m³). Pełna ochrona tak rozbudowanej infrastruktury liniowej, która znajduje się na głębokości od 50 do 200 m, jest praktycznie niemożliwa. Łatwość, z jaką zostały wysadzone trzy z czterech nitek Nord Stream 1 i 2 we wrześniu 2022 r. czy z jaką został uszkodzony gazociąg Balticconnector w 2023 r., pokazuje, że unieszkodliwienie krytycznej dla UE infrastruktury energetycznej jest realnym zagrożeniem.

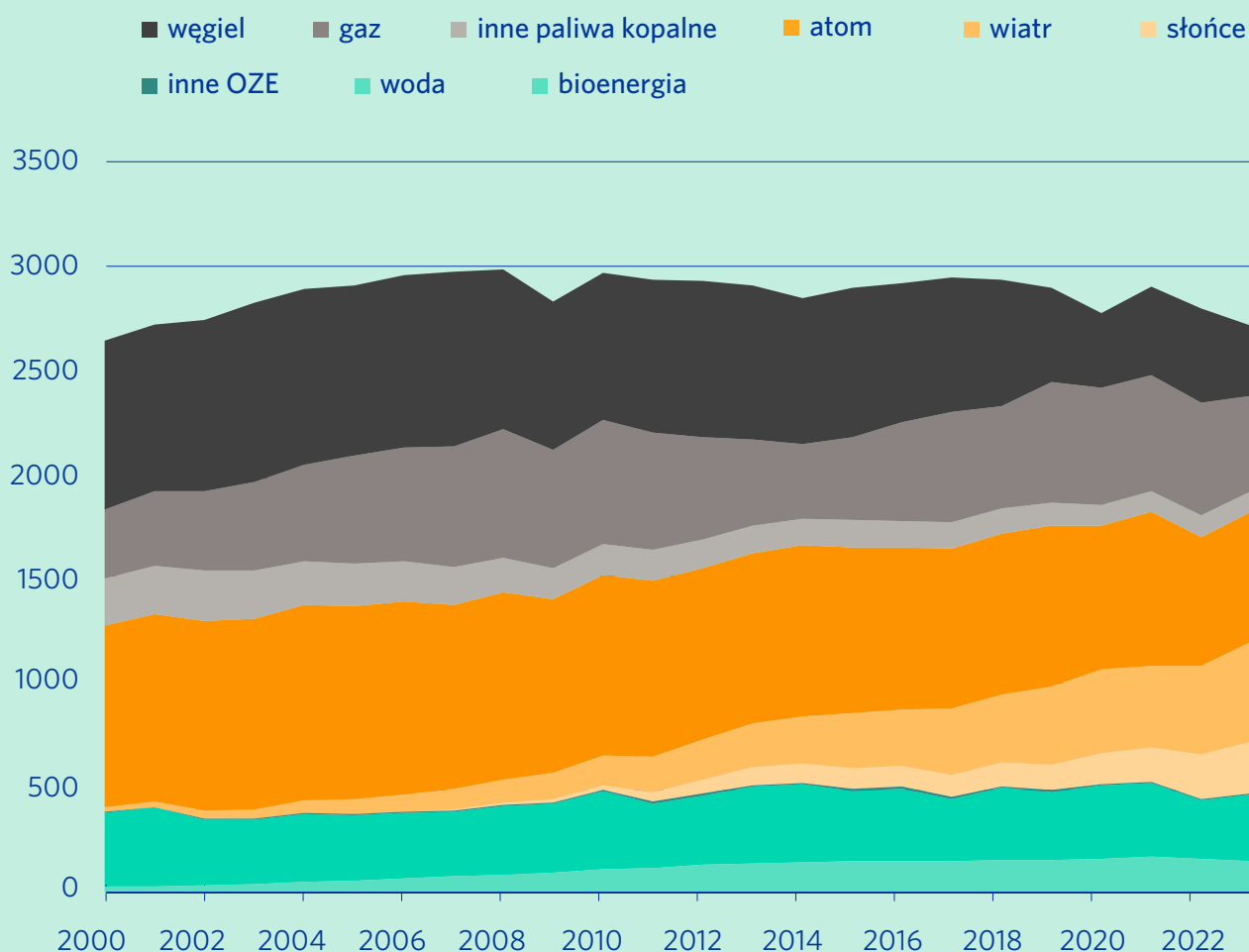
Zachód zaczyna **dostrzegać wagę ochrony infrastruktury podmorskiej**. W maju 2024 r. sojusz Północnoatlantycki zainaugurował obrady Critical Undersea Infrastructure Network, czyli grupy eksperckiej, która ma przygotować rekomendacje zmian w zakresie lepszej ochrony kabli podmorskich oraz rurociągów. Takie zagrożenie dotyczy także morskich farm wiatrowych czy platform wiertniczych. To skutek decyzji ministrów obrony NATO z lutego 2024 r. o utworzeniu tej grupy pod dowództwem morskim NATO (MARCOM)¹⁷.

15 Noatum, The impact of the Suez blockade on oil and gas, 28.04.2021, <https://www.noatum.com/en/impact-suez-blockade-oil-gas/> [dostęp: 09.09.2024].

16 Toshitaka Gokan et al., Economic Impacts of the blockage of the Suez Canal: an Analysis by IDE-GSM, February 2024, <https://www.ide.go.jp/English/Publish/Reports/Dp/919.html> [dostęp: 09.09.2024].

17 Biznes alert, NATO wzmocni ochronę energetyki na morzu wobec ostrzeżeń przed Rosją, 24.05.2024, <https://biznesalert.pl/nato-wzmocni-ochrone-energetyki-na-morzu-wobec-ostrzezen-przed-rosja/> [dostęp: 09.09.2024].

MOC ZAINSTALOWANA ELEKTROWNI W KRAJACH UE-27

Źródło: Ember Electricity Data Explorer, ember-climate.org.

Warto pamiętać też, że rozwój OZE nie tylko pozwala ograniczyć zależność od paliw kopalnych, ale też od dużych, centralnie sterowanych elektrowni, których wyłączenie (np. wskutek awarii lub celowego ataku) destabilizuje cały system energetyczny. Remedium na tego rodzaju zagrożenie jest **rozwój energetyki rozproszonej** w formie lokalnych obszarów bilansowania. Chodzi np. o instalacje OZE połączone z magazynami energii – te są w stanie bilansować produkcję energii poprzez zapewnienie w określonym czasie zasilania na danym obszarze. Wiąże się z tym jednak pewien problem – światowy rynek metali ziem rzadkich jest zdominowany przez Chiny, a UE nie ma odpowiedniej ilości tych złóż. Chodzi głównie 15 pierwiastków z grupy lantanowców oraz skand i itr, które to są wykorzystywane w bateriach, procesorach, smartfonach, silnikach i ekranach LCD; znajdują zastosowanie w promach kosmicznych, reaktorach jądrowych i farmach fotowoltaicznych. Bez neodymu o silnych właściwościach magnetycznych nie da się budować wydajnych turbin wiatrowych. Z kolei lantan jest niezbędny przy budowie małych i wydajnych silników do e-aut.

Pekin od lat 80. stosował ceny dumpingowe i nie liczył się z kosztami środowiskowymi. Dziś Chiny kontrolują około 80 proc. światowych złóż tych pierwiastków, a monopol ten coraz częściej traktowany jest jak zagrożenie dla Zachodu – w Stanach Zjednoczonych działa obecnie tylko jedna kopalnia metali ziem rzadkich, która i tak wysyła swoją rudę do przerobu w Chinach. Chiny rozumieją swoją pozycję i potrafią ją wykorzystywać. W 2010 r. w czasie sporu terytorialnego

z Japonią zagroziły odcięciem dostaw metali ziem rzadkich do Japonii i obniżyły kwoty przyznane międzynarodowym nabywcom – w wyniku paniki ceny niektórych metali wzrosły ponad 10-krotnie. W 2023 r. ograniczyły natomiast eksport m.in. galu i germanu z zamiarem uderzenia w zachodni przemysł zbrojeniowy¹⁸.

W 2020 r. Komisja Europejska oceniła, że zapotrzebowanie UE na tego rodzaju pierwiastki wzrośnie 10-krotnie do 2050 r. Bez tego budowa odnawialnych źródeł energii na masową skalę i osiągnięcie neutralności klimatycznej będzie niemożliwe¹⁹.

Dostęp do metali ziem rzadkich jest warunkiem powodzenia transformacji energetycznej i odejścia od paliw kopalnych. Unia ich nie ma.

Kolejne wyzwanie dla europejskich założeń polityki klimatycznej to przyjęta w 2022 r. amerykańska ustawa Inflation Reduction Act (IRA). W odróżnieniu do unijnego ETS skupiła się na zachętach podatkowych dla biznesu, by ten inwestował w OZE bez wprowadzenia restrykcji związanych z emisjami. Tylko w ciągu roku IRA przyczyniła się do stworzenia 170 tys. nowych miejsc pracy w amerykańskim sektorze OZE. Nie bez powodu polska Grupa Azoty rozważa import zielonego amoniaku z USA zamiast uruchomienia produkcji w kraju²⁰. W podobnej sytuacji znajdują się inne europejskie grupy przemysłowe. IRA jest więc z perspektywy europejskiej hamulcem rozwoju.

Kluczowym wyzwaniem dla UE są jednak Chiny – te powoli stają się odnawialnym supermocarstwem. W 2023 r. 55 proc. nowych źródeł OZE w skali globu zostało uruchomione w Chinach, a ponad połowa w pełni elektrycznych samochodów jeździ po chińskich drogach. Jednocześnie jeszcze w 2024 r. moce instalacji wiatrowych i fotowoltaicznych przekroczą moc elektrowni węglowych w Chinach²¹. Pekin wyznaczył sobie cel osiągnięcia neutralności klimatycznej w 2060 r. i 20 lat konsekwentnie wspiera rozwój krajowych sektorów OZE. Głównym celem Państwa Środka jest tak naprawdę wykorzystanie transformacji do osiągnięcia gospodarczej supremacji nad USA i UE.

18 Financial Times, China's curb on metal exports reverberates across chip sector, 2023, <https://www.ft.com/content/2fa865a-7-176f-4292-8842-38bb6470d732> [dostęp: 09.09.2024].

19 Problem ten dotyczy też inne strategiczne metale, których produkcja również jest zdominowana przez Chiny. Międzynarodowa Agencja Energetyczna przewiduje, że do 2040 r. światowy sektor energetyczny będzie zużywać 75–90 proc. światowej produkcji litu, 40–70 proc. kobaltu, 30–60 proc. niklu i 30–45 proc. miedzi.

20 Tomasz Elżbieciak, Zielony wodór wielu chce produkować, ale niewielu chce go kupować, 19.08.2024, <https://wysokienapiecie.pl/103335-zielony-wodor-wielu-chce-produkowac-ale-niewielu-chce-go-kupowac/> [dostęp: 09.09.2024].

21 <https://www.reuters.com/business/energy/chinas-wind-solar-capacity-overtake-coal-2024-industry-body-2024-01-30/>

UE boi się więc chińskiej ekspansji w OZE (bo osłabia to europejski przemysł i zwiększa ryzyko szantażu gospodarczego), ale jednocześnie jest jej beneficjentem. Bez tanich paneli fotowoltaicznych z Państwa Środka europejska Wspólnota nie byłaby w stanie dokonać skoku w rozwoju energetyki słonecznej – od 2018 r. moc paneli fotowoltaicznych w UE wzrosła ze 100 do 260 GW w 2023 r. Ceną za to jest jednak coraz większe uzależnienie gospodarcze od Chin – ponad 90 proc. paneli PV na europejskim rynku pochodzi z tego kraju.

Bez spójnej strategii przemysłowej podnoszenie ambicji klimatycznych UE grozi fragmentacją europejskiego sektora przemysłowego. Poszczególne państwa członkowskie będą próbowały na własną rękę ratować duże firmy, a rosnąca cena CO₂ będzie obniżać ich konkurencyjność. Może to doprowadzić do upadku sektora produkcyjnego w europejskiej gospodarce. Aby przeciwdziałać ryzyku deindustrializacji UE, nowa KE zamierza przedstawić „Pakiet na rzecz czystego przemysłu” (Clean Industrial Deal), czyli pakiet rozwiązań na rzecz konkurencyjności gospodarki UE w zielonych technologiach i innych branżach strategicznych. W rywalizacji m.in. z Chinami i USA ma pomóc Fundusz Konkurencyjności jako część przyszłego wieloletniego budżetu UE po 2027 r. i „nowe podejście” do polityki antymonopolowej, pomagające europejskim firmom na rynkach globalnych.

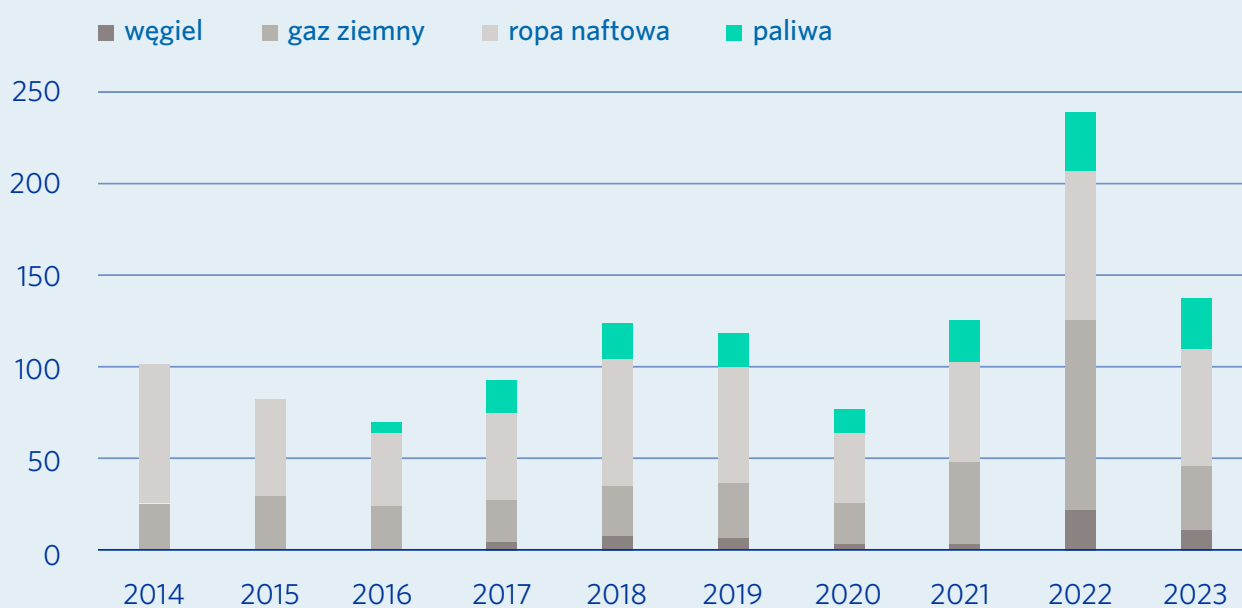

Perspektywa Polski

Transformacja ma strategiczne znaczenie dla bezpieczeństwa energetycznego Polski. W ciągu ostatnich 10 lat uzależnienie krajowej gospodarki od importu energii wzrosło z 28 do 43 proc.²², co ma przede wszystkim związek ze spadającą krajową produkcją węgla, która wymusza jego import z rynków zagranicznych, oraz z rosnącym popytem na gaz, ropę i gotowe paliwa.

Polska musi obecnie sprowadzać 97 proc. zużywanej ropy, 83 proc. gazu oraz 19 proc. węgla kamiennego. W 2023 r. koszt importu surowców energetycznych i paliw wyniósł 139 mld zł wobec 241 mld zł rok wcześniej. Prawie połowę tej kwoty (46 proc.) stanowił import netto ropy (64 mld zł), 26 proc. gazu ziemnego (36 mld zł), a 8 proc. węgla (11 mld zł)²³.

KOSZT IMPORTU SUROWCÓW DO POLSKI (MLD ZŁ)

Źródło: Forum Energii.

W 2023 r. Polsce udało się niemal zupełnie uniezależnić od dostaw węglowodorów z Rosji, która w ubiegłych latach była najważniejszą dostawcą ropy i gazu. Do kraju wciąż płynie rosyjski gaz LPG (wykorzystywany głównie w transporcie jako autogaz), ale dostawy te zostaną zakończone w grudniu 2024 r. wraz z wejściem unijnego embarga. Jednak po wyeliminowaniu dostaw paliw z Rosji to Arabia Saudyjska stała się największym beneficjentem uzależnienia importowego Polski. W 2023 r. zarobiła na dostawach do Polski 31,5 mld zł. Drugie miejsce przypadło Norwegii, a trzecie Danii.

²² Forum Energii, Transformacja energetyczna w Polsce Edycja 2024.

²³ Ibidem.

Społeczeństwo: transformacja musi się opłacać

Europa jest najszybciej ocieplającym się kontynentem na świecie²⁴. Od lat 80. tempo ocieplania się jest dwukrotnie większe niż reszty świata. Ekstremalne upały, niegdyś stosunkowo rzadkie, stają się coraz częstsze. Powodzie w Niemczech i Belgii z 2021 r. pochłonęły życie 200 osób i doprowadziły do strat szacowanych na 44 mld euro. Z kolei powódzie z 2023 r. kosztowały Słowenię 16 proc. jej PKB, podczas gdy w Grecji żywioł dotknął tereny rolnicze, będące głównym źródłem pszenicy dla kraju²⁵.

Rośnie śmiertelność związana z wysokimi temperaturami. Tylko latem 2023 r. w Europie w związku z falami upałów zmarło blisko 48 tys. ludzi, wobec 62 tys. rok wcześniej²⁶. Europa doświadcza też znacznego spadku opadów i dotkliwych susz. Eksperci Europejskiego Centrum Prewencji i Kontroli Chorób wskazują, że w południowej części kontynentu jest już wystarczająco ciepło, by komary mogły przenosić tropikalne choroby takie jak chorobę denga i gorączkę chikungunya²⁷.

Tylko latem 2023 r. w Europie w związku falami upałów zmarło blisko 48 tys. osób, wobec 62 tys. rok wcześniej.

Jeśli zdecydowane działania nie zostaną podjęte teraz, większość zidentyfikowanych zagrożeń klimatycznych może osiągnąć krytyczny lub katastrofalny poziom do końca tego stulecia. Setki tysięcy ludzi zginą z powodu fal upałów, a straty gospodarcze spowodowane samymi powodziami przybrzeżnymi mogą przekroczyć 1 bilion euro rocznie²⁸.

Namacalność katastrofy klimatycznej jest coraz większa, a wraz z nią świadomość zmian, jakie następują. Już 60 proc. Polaków i Niemców odczuwa negatywne skutki zmiany klimatu albo spodziewa się odczuć takie skutki w ciągu najbliższych pięciu lat. We Francji odsetek ten wynosi 80 proc.²⁹. Jednocześnie tylko 16 proc. Niemców i Polaków oraz 9 proc. Francuzów uważa, że problem ten ich nie dotyczy.

Ponad połowa Europejczyków (52 proc.) jest zdania, że walka ze zmianami klimatu powinna być najważniejszym priorytetem dla UE³⁰. Jeszcze większy odsetek mieszkańców Starego Kontynentu (58 proc.) uważa, że UE powinna przyspieszyć transformację energetyczną w odpowiedzi na zagrożenie ze strony Rosji i jej agresję na Ukrainę³¹.

Największe poparcie dla ambitnej polityki klimatycznej notowane jest na północy i na zachodzie kontynentu. W Danii, Portugalii i Szwecji odsetek respondentów, którzy domagają się ambitnych działań w polityce klimatycznej, wynosi odpowiednio 69, 67 i 62 proc. Na drugim biegunie znajdują się Polska, Czechy i Finlandia, gdzie zdanie takie poparła tylko jedna trzecia respondentów.

24 European Environment Agency, European Climate Risk Assessment, Report 01/2024, <https://www.eea.europa.eu/publications/european-climate-risk-assessment> [dostęp: 09.09.2024].

25 European Climate Risk Assessment, 2024.

26 Elisa Gallo et al., Heat-related mortality in Europe during 2023 and the role of adaptation in protecting health, 12.08.2024, Nature Medicine (2024), <https://www.nature.com/articles/s41591-024-03186-1> [dostęp: 09.09.2024].

27 Puls Medycyny, Raport ECDC: w Europie postępuje inwazja chorób tropikalnych przenoszonych przez komary, 23.06.2023, <https://pulsmedycyny.pl/raport-ecdc-w-europie-postepuje-inwazja-chorob-tropikalnych-przenoszonych-przez-komary-1188875> [dostęp: 09.09.2024].

28 European Climate Risk Assessment, 2024.

29 Sondaż przeprowadzony na próbie 15 tys. respondentów we Francji, Niemczech i Polsce w grudniu 2023 r.: „Debunking the Backlash Uncovering European Voters Climate Preferences”, Jacques Delors Centre 2024.

30 Sondaż przeprowadził w czerwcu 2024 r. Ipsos na zlecenie serwisu Euronews. Badanie było zrealizowane w 18 krajach IE na próbie niemal 26 tys. osób: <https://www.euronews.com/green/2024/03/25/over-half-of-european-voters-think-climate-action-is-a-priority-exclusive-euronews-poll-re>.

31 European Commission, Climate Change, Special Eurobarometer 538, May-June 2023, https://climate.ec.europa.eu/citizens/citizen-support-climate-action_en [dostęp: 09.09.2024].

Jednocześnie w Polsce aż 35 proc. ankietowanych stwierdziło, że walka ze zmianami klimatu to kwestia drugorzędna. W żadnym innym kraju odsetek podobnie myślących ankietowanych nie przekraczał 25 proc.³².

Mimo rozumienia wagi walki z globalnym ociepleniem unijna polityka klimatyczna stała się przedmiotem ataku, zwłaszcza ze strony ugrupowań prawicowych. Złożył się na to wybuch wojny w Ukrainie, wzrost cen oraz kryzys energetyczny. Od 2019 r. poparcie dla celu osiągnięcia neutralności klimatycznej UE do 2050 r. spadło w 19 z 27 państw członkowskich, przy czym Finlandia, Estonia i Czechy odnotowały spadek poparcia nawet o 15 pkt proc.³³.

Paliwem do ataku stały się ogólnoeuropejskie protesty rolników przeciw nowym regulacjami w zakresie dekarbonizacji oraz obawy przed wzrostem kosztów życia. Polityczny potencjał sprzeciwu zaczęły wykorzystywać partie konserwatywne i populistyczne, używając do tego technik dezinformacyjnych i promowania teorii spiskowych³⁴. Powstały w 2019 r. w Holandii Ruch Rolników-Obywateli (BBB – *BoerBurgerBeweging*) wyniósł na sztandary sprzeciw wobec planów dekarbonizacji rolnictwa (chodziło m.in. o ograniczenie wykorzystania nawozów oraz zmniejszenie emisji azotu). W efekcie BBB stało się jednym z najważniejszych ugrupowań w holenderskim senacie. W Niemczech podbijana przez tabloidowe media dyskusja o wygaszeniu wykorzystania gazu w ciepłownictwie doprowadziła do trwałego spadku poparcia wszystkich partii koalicyjnych, a unijny zakaz sprzedaży nowych aut spalinowych od 2035 r. podbił notowania partii eurosceptycznych³⁵.

W Polsce rząd PiS złożył w 2023 r. siedem skarg na unijny pakiet „Fit for 55”, domagając się zbadania zgodności poszczególnych przepisów z unijnym prawem – wskazał, że naruszają one kompetencje praw członkowskich. Ówczesna ministerka klimatu Anna Moskwa zwracała uwagę, że zapisy pakietu szkodzą konkurencyjności gospodarki Polski i mogą zagrozić jej bezpieczeństwu energetycznemu. Po zmianie władzy (w październiku 2023 r.) nowy rząd Donalda Tuska nie wycofał jednak z unijnego Trybunału skarg złożonych przez poprzedników. Według nieoficjalnych źródeł rząd boi się, że opozycja wykorzysta wycofanie skarg do oskarżenia koalicji o uległość wobec Brukseli³⁶.

Wyniki czerwcowych wyborów do Parlamentu Europejskiego nie podważają ambitnych celów klimatycznych Wspólnoty. Choć Europejczycy chętniej niż w poprzednich latach głosowali na ugrupowania prawicowe – Tożsamość i Demokracja (ID) i Europejscy Konserwatyści i Reformatorzy (EKR) – to władze w instytucjach unijnych dalej będzie sprawować triumwirat chadeków, socjalistów i liberałów, którzy popierają agendę Europejskiego Zielonego Ładu. W połowie lipca Ursula von der Leyen została wybrana przez PE na przewodniczącą KE w kadencji 2024–2029 (większością 401 głosów przy wymaganym minimum 360 głosów). Von der Leyen pomogło oficjalne poparcie 53-osobowego klubu Zielonych. W swoim przemówieniu potwierdziła przywiązanie do celu redukcji emisji CO₂ o 90 proc. w 2040 r. (względem 1990 r.). Mimo to obawa o przyszłość unijnej polityki klimatycznej i trajektorię europejskiej transformacji pozostaje realna.

32 European Commission, Climate Change, Special Eurobarometer 538, May–June 2023, https://climate.ec.europa.eu/citizens/citizen-support-climate-action_en [dostęp: 09.09.2024].

33 Politico, Bears, cars and angry farmers fuel green backlash, 22.02.2024 <https://www.politico.eu/article/bears-cars-angry-farmers-fuel-green-deal-backlash-eu-agenda-european-commission-ursula-von-der-leyen/> [dostęp: 13.08.2024].

34 Ripple Research, Understanding the Context Behind the Dutch Farmers' Protests, 2023, <https://www.rippleresearch.ai/work-netherlands-protest-case-study> [dostęp: 13.08.2024].

35 Politico, Mounting discontent augurs badly for EU Green Deal, 26.09.2023, <https://www.politico.eu/article/discontent-eu-green-deal-climate-change-backlash/> [dostęp: 13.08.2024].

36 <https://www.politykainsight.pl/europa/klimatiemisje/22639971,rzad-nie-wycofuje-skarg-na-fit-for-55.read>

Mieszkańcy UE postawieni przed wyborem: niższe rachunki za energię czy wyższe cele redukcji emisji, opowiadają się za swoim interesem finansowym.

UE ma ambitne cele klimatyczne, ale brakuje jej narzędzi politycznych, by je osiągnąć.

Wprowadzenia kolejnych mechanizmów ograniczających emisje w sektorach, które do tej pory nie ponosiły żadnych kosztów klimatycznych, może wywołać społeczne niezadowolenie³⁷. W 2027 r. uruchomiony zostanie ETS2, czyli system handlu emisjami, który ma objąć transport oraz ogrzewnictwo budynkowe. ETS2 będzie działał tak jak system ETS, który obejmuje obecnie europejskie elektrownie i zakłady przemysłowe emitujące CO₂. Efektem implementacji ETS2 będzie wzrost cen paliw oraz ogrzewania domów. Równocześnie ruszyć ma Społeczny Fundusz Klimatyczny – zaprojektowany przez poszczególne kraje sposób redystrybucji tych pieniędzy wspierający mieszkańców w redukcji obciążonych nowymi opłatami emisji.

Badania pokazują, że **Europejczycy zazwyczaj popierają ambitne polityki proklimatyczne, jeśli ich efekt jest neutralny lub korzystny dla ich sytuacji finansowej**. Mieszkańcy UE postawieni przed wyborem: niższe rachunki za energię czy wyższe cele redukcji emisji, opowiadają się za swoim interesem finansowym. W sondażu zleconym przez ECFR w 12 największych krajach UE³⁸ tylko ankietowani w Szwecji i Portugalii woleli skupić się celach klimatycznych. W pozostałych państwach, w tym w Polsce i Niemczech, zdecydowanie preferowali mniejsze opłaty za energię. W Polsce tylko 20 proc. respondentów opowiedziało się za redukcją emisji, podczas gdy 48 proc. wolało mniej płacić za energię. Dla porównania najbardziej proklimatycznej Szwecji proporcje te wynosiły odpowiednio 37 proc. wobec 32 proc.³⁹.

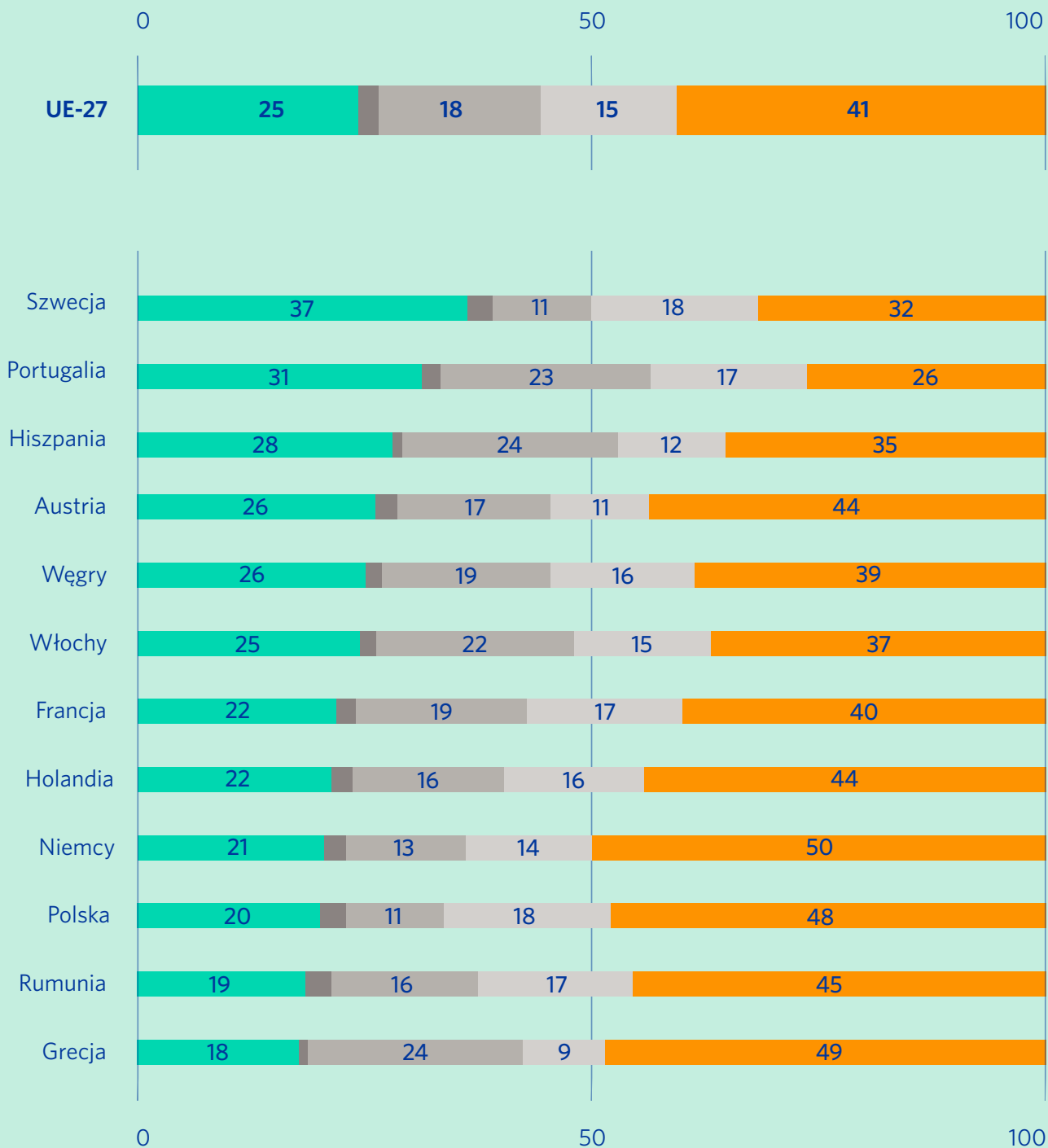
37 David Van der Duin et al., How sensitive are Europeans to income losses related to climate policies?, 12.12.2023, <https://www.bruegel.org/analysis/how-sensitive-are-europeans-income-losses-related-climate-policies> [dostęp: 09.09.2023].

38 Badanie zrealizowane przez YouGov i Datapraxis w styczniu 2024 r. w Austrii, Francji, Niemczech, Grecji, Węgrzech, Włoszech, Holandii, Polsce, Portugalii, Rumunii, Hiszpanii.

39 Badanie zrealizowane przez YouGov i Datapraxis w styczniu 2024 r. w Austrii, Francji, Niemczech, Grecji, Węgrzech, Włoszech, Holandii, Polsce, Portugalii, Rumunii, Hiszpanii.

CZY RZĄD POWINNY SKUPIĆ SIĘ NA OBNIŻANIU EMISJI, CZY RACHUNKÓW ZE ENERGIEJ?

- rządy powinny skupić się na obniżaniu emisji nawet za cenę wzrostu cen energii
- rządy powinny skupić się obniżaniu rachunków ze energii, nawet jeśli oznacza to niewypełnienie celów klimatycznych
- nie obchodzi mnie to
- żadne z powyższych
- nie wiem

Źródło: ECFR.

Spadek dochodów związany z wdrożeniem restrykcyjnych polityk ekologicznych zwiększa popularność partii skrajnie prawicowych. Taką zależność opisano na przykładzie Włoch. Wdrożenie regulacji ograniczających możliwość wykorzystania starych samochodów w Mediolanie zwiększyło popularność prawicowej Ligi Północnej. Nie wynikało to z porzucenia przez Włochów troski o klimat, lecz z niezadowolenia wynikającego z poczucia niesprawiedliwie wdrożonej regulacji, która dotyka nieproporcjonalnie osoby uboższe⁴⁰. Partie populistyczne sklejają antyklimatyczną retorykę z innymi hasłami, np. antyimigranckimi, co zwiększa efektywność oddziaływania publicznego tego rodzaju sloganów. **Innymi słowy: rosące obawy społeczne przed niekontrolowaną imigracją stają się podatnym gruntem pod promowanie polityki antyklimatycznej.**

Wyborcy partii centrowych i lewicowych są bardziej wrażliwi na kwestie związane z walką z globalnym ociepleniem. Trend ten jest widoczny we wszystkich krajach UE. Z badania przeprowadzonego w czerwcu 2024 r. przez Focldata⁴¹ na respondentach z sześciu krajów UE⁴² wynika, że kwestie klimatyczne na agendzie UE są najważniejsze dla wyborców ugrupowań Zielonych (94 proc.), socjalistów (85 proc.) i Lewicy (83 proc.). Najmniej istotne dla wyborców skrajnie prawicowej Tożsamość i Demokracja (58 proc.) oraz Europejskich Konserwatystów i Reformatorów (63 proc.). Kwestie klimatyczne są też ważne dla 78 proc. zwolenników centroprawicowej Europejska Partia Ludowa (EPL), która wygrała ostatnie wybory.

40 Italo Colantone et al., The Political Consequences of Green Policies: Evidence from Italy, 27.04.2023, <https://www.cambridge.org/core/journals/american-political-science-review/article/political-consequences-of-green-policies-evidence-from-italy/4D76FE-DA813739711DCB40EC102744AF> [dostęp: 09.09.2023].

41 Focldata, 2024 European Elections. Post election survey briefing, <https://drive.google.com/file/d/1Zy46VWpTvKXykJTLiW-s7LK7x6wIJPdan/view?usp=sharing> [dostęp: 11.08.2024].

42 Włochy, Niemcy, Francja, Polska, Szwecja i Hiszpania.

Perspektywa Polski

Poparcie dla osiągnięcia neutralności klimatycznej w Polsce spada. Wedle czerwcowego badania CBOS⁴³ za osiągnięciem przez Polskę zerowych emisji w 2050 r. lub wcześniej jest dziś 25 proc. respondentów, wobec 38 proc. w 2023 r. oraz 48 proc. w 2021 r. W tym czasie odsetek osób przekonanych, że Polska powinna dochodzić do neutralności klimatycznej we własnym tempie (nawet jeśli założony cel zostanie zrealizowany dopiero po 2050 r.) zwiększył się z 43 do 68 proc.

Rosnącą nieufność wobec polityk Unii widać też w badaniach zrealizowanych na zlecenie More in Common. 72 proc. respondentów uważa, że Europejski Zielony Ład przyniesie Polsce więcej strat niż korzyści, a tylko 11 proc. popiera jego wdrażanie w obecnej formie. Co więcej, między kwietniem 2023 r. a lutym 2024 r. odsetek Polaków uważających, że polityka klimatyczna Unii długofalowo podbija ceny energii, wzrósł z 57 do 67 proc.

Według CBOS coraz mniej osób popiera też stopniową rezygnację z energetyki węglowej. Pozytywnie nastawionych jest do niej 61 proc. badanych, o 9 pkt proc. mniej niż w 2023 r. Jednocześnie odsetek respondentów uważających, że wytwarzanie energii powinno opierać się głównie na krajowych zasobach węgla kamiennego, wzrósł z 23 do 31 proc. Spada też poparcie dla rozwoju OZE – skupienie się na nim popiera 26 proc. respondentów, o 24 pkt proc. mniej niż osiem lat temu i o 5 pkt mniej niż przed rokiem. 58 proc. uważa dziś, że powinno się wykorzystywać zarówno odnawialne, jak i nieodnawialne źródła energii. Jednocześnie rozwój energetyki wiatrowej popiera 78 proc. o 5 pkt proc. w ciągu roku, natomiast o 6 pkt (do 16 proc.) wzrósł odsetek przeciwników tej technologii. Z drugiej strony podejście Polaków do OZE niuansują badania More in Common, z których wynika, że 68 proc. respondentów uważa, iż inwestycje w zielone instalacje długofalowo zbiją ceny energii.

Prawica sprzeciwia się polityce klimatycznej, lewica jest za. 80 proc. respondentów deklarujących prawicowe poglądy polityczne jest zdania, że kraj nie powinien spieszyć się z osiągnięciem neutralności klimatycznej. Z kolei blisko połowa osób identyfikujących się z lewicą (48 proc.) chciałaby, aby – zgodnie z założeniami Europejskiego Zielonego Ładu – nastąpiło to najpóźniej do 2050 r. Za dochodzeniem do neutralności klimatycznej we własnym tempie opowiada się zdecydowana większość zdeklarowanych wyborców PiS oraz Konfederacji, ale także – inaczej niż w 2023 r. – ponad połowa sympatyków Koalicji Obywatelskiej i Trzeciej Drogi. Jedynie w elektoracie Lewicy większość stanowią osoby popierające osiągnięcie zerowych emisji netto przed rokiem 2050. Jednocześnie około 14 proc. respondentów, dla których kwestie klimatyczne to priorytet, twierdzi, że nie ma w Polsce swojej reprezentacji politycznej⁴⁴.

43 Badanie CBOS przeprowadzone w dniach 8-18 kwietnia 2024 r. na grupie 1079 osób metodą wywiadu bezpośredniego (CAPI), wywiadu telefonicznego (CATI) oraz samodzielnego wypełnienia ankiety internetowej (CAWI).

44 CBOS, 2024.

Podsumowanie

Mimo zawirowań geopolitycznych transformacja energetyczna postępuje, a procesu tego nie da się zatrzymać. Odchodzenie od paliw kopalnych zmieni strukturę światowej gospodarki: stworzy nowe obszary wzrostu, ale też ryzyka dla państw, które będą wolno dostosowywały się do nowej rzeczywistości. Kluczowym czynnikiem warunkującym powodzenie transformacji będzie utrzymanie niskich cen energii, co będzie miało krytyczne znaczenia dla konkurencyjności biznesu i utrzymania bazy przemysłowej w Europie.

Wybuch wojny w Ukrainie uświadomił Europie, jak wielkie ryzyko wiąże się z budową zależności ekonomicznych od państw autorytarnych. Transformacja ma zakończyć erę geopolitycznego szantażu ze strony krajów takich jak Rosja i przynieść wielkie oszczędności w związku ze spadkiem zapotrzebowania na paliwa kopalne. Aby utrzymać autonomię strategiczną, UE będzie musiała jednak zadbać o swój przemysł i dostosować do warunków funkcjonowania w zdekarbonizowanej gospodarce.

Europejczycy wciąż popierają transformację energetyczną i ambitną politykę przeciwdziałania zmianom klimatu. Chcą, by kwestia przejścia na czystą energię została załatwiona. Badania społeczne i doświadczenia niektórych państw UE pokazują jednak, że wdrażanie kolejnych obciążeń bez odpowiedniego wsparcia obniża przychylność wobec transformacji. Dla całej UE stanowi to ogromne wyzwanie – osiągnięcie neutralności klimatycznej w 2050 r. będzie wymagało wdrożenia polityk, które zniechęcą Europejczyków do wykorzystywania paliw kopalnych. Bez hojnego wsparcia odbiorców zagrożonych ubóstwem energetycznym i utratą dochodów osiągnięcie tego celu będzie bardzo trudne.

Źle poprowadzona transformacja energetyczna może trwale podzielić społeczeństwa na wygranych i przegranych. Bogaci prosumenci ładujący swoje auta elektryczne darmową energią z paneli PV będą konfrontowani z uboższymi odbiorcami skazanymi na drogą energię z sieci. Część regionów rozwinie nowoczesną gospodarkę opartą na zeroemisyjnej energetyce, podczas gdy inne mogą popaść w biedę, np. w związku ze zbyt późnym odejściem od paliw kopalnych.

Bibliografia

- Badanie „Debunking the Backlash Uncovering European Voters Climate Preferences”, Jacques, Delors Centre 2024 r.
- Biznes alert, *NATO wzmocni ochronę energetyki na morzu wobec ostrzeżeń przed Rosją*, 24.05.2024 r.,
- CBOS, Komunikat z badań, 8-18.04.2024 r.
- David Van der Duin et al., How sensitive are Europeans to income losses related to climate policies?, 12.12.2023 r.
- Elisa Gallo et al., *Heat-related mortality in Europe during 2023 and the role of adaptation in protecting health*, 12.08.2024, Nature Medicine, 2024 r.
- Ember Climate, Zmiana kursu: Polska energetyka w 2023 r., 7.02.2024 r.
- European Commission, *Climate Change*, Special Eurobarometer 538, 05-06.2023 r.
- European Commission, Impact Assessment Report, 6.02.2024 r.
- European Environment Agency, *European Climate Risk Assessment*, Raport 01/2024,
- Financial Times, *China's curb on metal exports reverberates across chip sector*, 2023 r.
- Focaldata, *2024 European Elections. Post election survey briefing*, 2024 r.
- Forum Energii, Transformacja energetyczna w Polsce Edycja 2024.
- Ipsos na zlecenie serwisu Euronews. Over half of European voters think climate action is a priority, exclusive Euronews poll reveals, 25.03.2024 r.
- Italo Colantone et al., *The Political Consequences of Green Policies: Evidence from Italy*, 27.04.2023 r.
- Juszczak, A., Pilszyk, M., Miniszewski, M., Kania, K., Tomasiak, T., Wiącek, M. (2023), Koszty braku dekarbonizacji gospodarki, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa
- Komisja Europejska, Sprawozdanie na temat stanu unii energetycznej na 2023 r., 24.10.2023 r.
- Noatum, The impact of the Suez blockade on oil and gas, 28.04.2021 r.
- Politico, *Bears, cars and angry farmers fuel green backlash*, 22.02.2024 r.
- Politico, *Mounting discontent augurs badly for EU Green Deal*, 26.09.2023 r.
- Polityka Insight, *Jak CO₂ obciąża energetykę*, 28.08.2024 r.
- Polityka Insight, Rząd nie wycofuje skarg na „Fit for 55”, 19.07.2024 r.
- Puls Medycyny, Raport ECDC: w Europie postępuje inwazja chorób tropikalnych przenoszonych przez komary, 23.06.2023 r.
- Reuters, China's wind, solar capacity forecast to overtake coal in 2024, 30.01.2024 r.
- Ripple Research, *Understanding the Context Behind the Dutch Farmers' Protests*, 2023 r.
- Strategic Perspectives, Forging Economic Security and Cohesion in the EU, 11. 04. 2024 r.
- Tomasz Elżbieciak, *Zielony wodór wielu chce produkować, ale niewielu chce go kupować*, 19.08.2024,
- Toshitaka Gokan et al., Economic Impacts of the blockage of the Suez Canal: an Analysis by IDEGSM, 02.2024 r.